

### 3. FRANTIŠEK CYRIL KAMPELÍK

*Co jednomu nemožno, to všem dohromady snadno*



František Cyril Kampelík (1805–1872)

filozofii a bohoslovecký seminář v Brně, potom medicínu ve Vídni. Jeho studium se klikatilo a táhlo zejména proto, že neměl prostředky. Studia dokonce několikrát přerušil z existenčních důvodů. Komplikace mu způsobila i zatčení v roce 1840 na základě podezření z „tajného protirakouského spolčování“, neboť se ve Vídni stýkal se studenty z jiných slovanských zemí a organizoval petici za jazyková práva Slováků. Slovanské jazyky byly vůbec jeho celoživotní vášní, prosazoval dokonce vlastní československou gramatiku, kterou často používal ve svých textech navzdory tomu, že se nesetkala s všeobecným přijetím. Texty tak byly již pro jeho současníky obtížně čitelné. Miloslav Matoušek k tomu v knize *Život a působení Dr. F. C. Kampelíka* (1947) poznamenává, že „tvrdosíjnost, s jakou si řešil sám pro sebe otázku spisovného jazyka, vtiskla mu nakonec vzhled bizarního podivína, který zůstával více a více osamocen uprostřed nové doby“.

Vlastenec a revolucionář

František Kampelík (jméno Cyril přijal až během svého pobytu v bohosloveckém semináři) byl jistě složitá osobnost. Zdá se, že byl nejen tvrdosíjný, ale i statečný; další

Dnes bychom jej zřejmě nazvali aktivistou a publicistou. Po celý život zakládal tento rodák z podkrkonošského Syřenova nejrůznější spolky, společnosti, časopisy a publikoval články, stati i celé knížky na rozmanité témata - od koňské koliky a cholery přes lingvistické studie a politické stati až po hospodářské texty, které nás v seriálu o ekonomických disidentech budou nejvíce zajímat.

#### Klikaté studium

Ekonomickými otázkami se Kampelík vlastně začal hlouběji zabývat až v poslední etapě svého života, zejména v šedesátých letech devatenáctého století. Do svých osmatřiceti let studoval, nejprve

Ekonomickými otázkami se Kampelík vlastně začal hlouběji zabývat až v poslední etapě svého života, zejména v šedesátých letech devatenáctého století. Do svých osmatřiceti let studoval, nejprve

Ekonomickými otázkami se Kampelík vlastně začal hlouběji zabývat až v poslední etapě svého života, zejména v šedesátých letech devatenáctého století. Do svých osmatřiceti let studoval, nejprve

Ekonomickými otázkami se Kampelík vlastně začal hlouběji zabývat až v poslední etapě svého života, zejména v šedesátých letech devatenáctého století. Do svých osmatřiceti let studoval, nejprve

Ekonomickými otázkami se Kampelík vlastně začal hlouběji zabývat až v poslední etapě svého života, zejména v šedesátých letech devatenáctého století. Do svých osmatřiceti let studoval, nejprve

Ekonomickými otázkami se Kampelík vlastně začal hlouběji zabývat až v poslední etapě svého života, zejména v šedesátých letech devatenáctého století. Do svých osmatřiceti let studoval, nejprve

Ekonomickými otázkami se Kampelík vlastně začal hlouběji zabývat až v poslední etapě svého života, zejména v šedesátých letech devatenáctého století. Do svých osmatřiceti let studoval, nejprve

životopisec Jan Novotný (*František Cyril Kampelík*, 1975) líčí jeho aktivní účast v revoluci v roce 1848 včetně epizody, kdy Kampelík odchází do Příbrami pro posily bojující Praze. Když však sedmdesát dobrovolníků s Kampelíkem v čele dorazilo 17. června na Zbraslav, zjistili, že Praha právě kapitulovala. Zatímco dobrovolníci odešli domů, na Kampelíka byl vydán zatykač, takže byl nucen dočasně uprchnout do Bělehradu. Naštěstí byl amnestován. Přes tyto peripetie zahajuje v zimě 1848–49 dlouhé pěší putování a navštěvuje přes dvacet východočeských měst a obcí, kde se snaží místní přesvědčit, aby založili odbočky nové vlastenecké organizace, „Slovanské lípy“. Své úspěchy i neúspěchy vylijí v dopisech, které publikoval v časopisu *Polabský Slovan*. O tom, že si nebral servítky, svědčí pasáž shrnující jeho závěry o občanech Dobrušky. Ti jsou podle něho „samí hrđí půlpáni, neústupní, nesmířliví, na duchu velmi sprostí; neb kdo má o groš více než druhý, vypíná se, rozervanost, pošetilosť na velikém stupni tam jest...“

### Chléb jako sváteční pokrm

Není divu, že si získal řadu nepřátel. Záhy byl v tisku křivě obviněn z podněcování sedláčů k odporu proti odvodům, a když se na jaře 1849 začal režim utužovat, přesunul se Kampelík na venkov, aby unikl dusné pražské politické atmosféře. Roku 1851 slaví ve Vamberku svatbu a s manželkou Eliškou a rozrůstající se rodinou (měli celkem tři dcery) se stěhuje postupně do několika dalších východočeských městeček. Snad i proto, že se kulturně a politicky pracovat nemůže, obrací svou pozornost k hospodářským otázkám na venkově. Praktická ekonomická téma byla v té době ostatně ve vzduchu nejen proto, že venkově. Praktická ekonomická téma byla v té době ostatně ve vzduchu nejen proto, že venkově. Praktická ekonomická téma byla v té době ostatně ve vzduchu nejen proto, že venkově. V jednom ze svých prvních hospodářských textů, jehož mnohomluvný titul můžeme zkrátit na *Průmyslné návrhy* (1859), Kampelík líčí drtivý dopad průmyslové výroby bavlněných látek na obyvatele Krkonoš, Orlických a Jizerských hor, kteří ztratili odbyt pro svá podomácku tkaná lněná plátna a kteří jedí dvakrát za den, a to ještě jen polévku. Chléb je tu svátečním pokrem. Není proto divu, podotýká lékař Kampelík, že tito lidé trpí nejrůznějšími nemocemi z podvýživy.

### Jak si pomoci ze svízele

Kampelík přesto neodmítá industrializační proces. Naopak, průmysl, jak výslovně podotýká, je „dar boží“, pouze je třeba věc chytit za ten správný konec. A tím je vzájemné spolčování a spolupráce. Již v Průmyslných návrzích zdůrazňuje význam snadného a laciného úvěru, který je klíčovým faktorem úspěšného podnikání drobných řemeslníků a živnostníků. A ten si mohou poskytovat navzájem prostřednictvím družstevních, tedy svépomocných záložen. Je patrné, že Kampelík již znal družstevní

záložny, které v té době vznikaly v Prusku díky Hermannu Schulze-Delitzschovi, a jednu takovou záložnu v Mišni v *Průmyslných návrzích* popisuje. V roce 1861 pak publikuje své nejznámější dílo, *Spořitelny po farských kollaturách orbě, řemeslu ze svízelu pomohou*, které sepsal již v roce 1856. Kampelík zde podává podrobný návod, jak založit a provozovat úvěrní družstvo v podmírkách chudších venkovských obcí, jaké znal z vlastního kraje. Na rozdíl od záložen typu Schulze-Delitzsch měla tato venkovská úvěrní družstva fungovat lokálněji, na území jedné farnosti (kollatury), a k členství v nich nebylo třeba vkládat členské podíly (kapitál). Namísto toho měli převzít ručení vážení a movití občané příslušné farnosti. V další zajímavé publikaci, jejíž zkrácený název zní *Všeobecná asekurace* (1864), vyzývá Kampelík k zakládání okresních či krajských pojišťoven proti živelným pohromám, do nichž by byl povinen přispívat každý. Z takto obdržených peněz by pojišťovna mohla poskytovat nejen náhrady při pojistné události, ale i laciné úvěry na smysluplné projekty, včetně znovuvyužazování lesů, čímž by se bránilo povodním. Na téma vztahu lesních holosečí a přívalových vod vydal samostatnou publikaci ještě o rok později – stejně jako v předešlých případech vlastním nákladem.

### Skutečné bohatství

V Kampelíkově životě, stejně jako v životě českého národa, se v té době vyjasňuje. Od roku 1860 se uvolňuje politická situace a nastává rozvoj spolkového i hospodářského života. Kampelík se aktivně účastní této renesance, což usnadňuje i to, že se konečně přestává stěhovat a v roce 1860 definitivně zakotvuje v Kuklenách (dnes předměstí Hradce Králové). Stává se jednatelem Hospodářské jednoty pro kraj Královéhradecký (sdržení na podporu podnikání), organizuje hospodářské výstavy a pomáhá zakládat nejen akciové společnosti, ale například i odbytový spolek tkalců v okolí Opočna. Zároveň si zachovává kritického ducha a v roce 1866 vydává další ekonomické pojednání (*Z nedostatku peněz orba, obchod, průmysl, řemesla v nynější době klesají...*), v němž interpretuje názory svého opočenského přítele Josefa Kadečky. Autoři upozorňují na aktuální problém – nedostatek kolující měny, daný její vazbou na zlaté rezervy – a navrhují řešení: nový národní měnový systém, založený na nových principech. Skutečné bohatství přitom nejsou peníze, ty jsou „pouhé známky“, ani zlato. Skutečné bohatství spočívá v úrodné půdě a také v tom, co je na ní vybudováno, zdůrazňuje Kampelík.

Ačkoliv byl prý „širokoramenný, statný typ, celkem dobré odolávající chorobám a nepohodlí života“, po šedesátcé se jeho zdraví začalo zhoršovat. Zemřel v sedmašedesáti letech a jeho pohřeb byl mimořádnou událostí, které se zúčastnilo velké množství lidí včetně zástupců všech spolků, sdružení a společností, které pomáhal zakládat. Kampelík, který si často za svého života hořce stěžoval na nepochopení, by tak mohl být spokojen. Ještě spokojenější by asi byl, kdyby věděl, že téměř dvacet let po jeho smrti začnou v českých zemích vyrůstat venkovská úvěrní družstva podle jeho modelu. Ačkoliv přímo byla inspirována německými úvěrními družstvy Raiffeisen, byla jejich struktura až na některé detaily (ručení v nich bylo neomezené, tj. v případě finančních problémů ručili všichni, nejen movití členové) velmi podobná Kampelíkovým návrhům. Pro tato

úvěrní družstva, která se záhy rozrostla do tisíců a stala se páteří předválečného československého zemědělského družstevnictví, se, jak víme, vžil název „kampeličky“. Nadšený filolog tak zároveň obohatil, alespoň tímto slovem, svou mateřtinu.